

JÄRFÄLLA FÖRSAMLING:

Tusen möjligheter

SEPTEMBER – OKTOBER 2022

HEMLIGA RUM

– Järfällas historia
ur ett nytt perspektiv
sid 10

KORSORD sid 23

MÖTA SVERIGE DIREKT

– projekt för att
stödja flyktingar
från Ukraina
sid 16

BISAKER

– oumbärliga
medarbetare för
mångfald och miljö
sid 12

LENA ANDERSSON

– drivs av passionen
att förstå

Svenska kyrkan
JÄRFÄLLA

När måste du vara modig?

JAG TROR ATT DET VAR Astrid Lindgren som sa något i stil med "är du inte rädd då behöver du inte heller vara modig".

Ibland tycker vi att andra människor är så mycket modigare än vad vi själva är. De gör saker som vi aldrig skulle våga oss på att ens försöka. Men om de inte är det minsta rädda då behöver de ju inte heller vara modiga.

Om en Formel 1-förare hade varit alltför rädd hade han eller hon säkert inte fått köra en så dyr bil. Jag tror helt enkelt att en racerförare inte är särskilt rädd för att köra fort eller för att krocka. Det innebär ju inte, att de inte inser, att det de gör är farligt. Det betyder inte heller att de aldrig blir rädda under träning eller tävling och måste ta fram sitt mod vid de tillfällena.

Jag tror inte heller att en pilot är rädd för att flyga. Men som pilot eller racerförare måste du ha tillgång till din rädsla eftersom den kan leda eller missleda dig. Är du för rädd kanske du överreagerar på en fara och är du inte rädd alls så kanske du inte reagerar överhuvudtaget.

JAG TROR ATT DET ÄR PRECIS likadant för dig och mig. Rädslan varnar oss och den föder behovet av mod. Våra rädslor är nödvändiga för att hantera delar av livet, men om de är för starka begränsar de oss och förkrymper våra liv. Rädslan kan göra att jag undviker saker jag verkligen vill, önskar eller behöver. Å andra sidan är det så att om vi

saknar rädsla, då kanske vi kastar oss in i det ena efter det andra som sårar oss eller gör oss och andra illa. Vi behöver alla balans mellan rädsla och mod.

När måste du vara modig i ditt liv? Har du något i ditt liv som du undviker på grund av rädsla? Något som framkallar ditt mod? Eller har du tillfällen då din rädsla är större än och besestrar ditt mod?

JAG TROR ATT VI ALLA har något som vi är så rädda för att vårt mod inte riktigt kan hantera rädslan. Saker som begränsar våra liv. Rädslan att inte duga, inte räkna till, inte orka, inte vara omtyckt, inte passa in, inte få vara med, bli avvisad, lämnad eller förlöjligad.

Nedanstående bön har hjälpt mig många gånger när jag märkt att rädslan håller på att förlama mig. Tillfällen då jag verkligen har behövt mod, framför allt modet att våga be om hjälp.

*O Jesus, du som är saktmodig och ödmjuk i hjärtat, hör min bön.
Befria mig från begäret att bli uppskattad och hedrad, från begäret att vara eftersökt.
Befria mig, o Jesus, från ängslan för att bli försmädd och förtalad, från ängslan att bli försummad.
Befria mig, o Jesus, från ängslan för att bli förlöjligad och sårad, från ängslan för att bli misstänkliggjord.
När andra har framgång och får beröm, när andra blir älskade, giv mig nåden att kunna tacka dig, o Jesus.*

R MERRY DEL VAL – BÖN 139/182 I EN LITEN BÖNBOK.

De modigaste människorna jag har träffat är de som vågar be om hjälp.

KRISTER KAPPEL
KYRKOHERDE/PROST

KRISTER KAPPEL
KYRKOHERDE OCH PROST

Svenska kyrkan

JÄRFÄLLA

Utges av Svenska kyrkan i Järfälla. Denna tidning klassas som samhällsinformation och delas ut till samtliga hushåll i Järfälla kommun.

Ansvarig utgivare: Krister Kappel

E-post till redaktionen:

jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se

Församlingsexpeditionen har

besöks- och telefonföret:

Må-tor kl 9-15, lunch kl 12-13

Fre kl 9-12

Telefon: 08-580 218 04

Fax: 08-580 218 25

Postadress:

Svenska kyrkan i Järfälla

Box 139, 177 23 Järfälla

Besöksadress: Kyrkvägen 8, Barkarby

På internet:

www.svenskakyrkan.se/jarfalla

www.facebook.com/jarfallaforsamling

www.youtube.com/jarfallaforsamling

Instagram: @svk_jarfalla

http://kyrkoherdenstankar.blogspot.com

Våra kyrkor:

Barkarby: Järfälla kyrka, Kyrkvägen 8

Jakobsberg: Maria kyrka, Sturevägen 3

Kallhäll: S:t Lukas kyrka, Svarvargränd 1

Viksjo: Viksjo kyrka, Agrargränd 2

Omslag:

– Jag läste mycket och det födde en lust

att skriva, säger Lena Andersson

Foto: Harry Silver

Tryck: Pressgrannar, Linköping

Nästa nummer utkommer 29-30/10

Klimatkompenserad
Gruppårsändelse

DEN HÄR TRYCKSAKEN ÄR
KLIMATKOMPENSERAD HELA VÄGEN
FRÅN TRYCK TILL DISTRIBUTION
AV SVENSK DIREKTREKLAM.

Stickcafé i Prästgården

Varannan söndag kl 13-15. Kommande datum: 28 augusti, 11 och 25 september, 9 och 23 oktober.

Sällskap och inspiration för stickning, virkning, broderi och annat handarbete! Vi bjuder på garn, stickor finns att låna. Gratis, ingen anmälan. Fika till självkostnadspris. I Prästgården vid Järfälla kyrka – eller via Zoom, om du anmäler senast torsdagen innan till jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se.

Kyrkbyns dag

Söndag 2 oktober vid Järfälla kyrka

Kyrkbyns dag är tillbaka – i körsångens tecken! Sjung i kyrkan med Gabriel Forss, känd från Körslaget i TV4.

SJUNG I KÖR MED Körslaget Gabriel Forss på Kyrkbyns dag, söndag 2 oktober kl 10-17 i Järfälla kyrka! En heldag för alla åldrar med ponnyridning, tivoli, kyrkvisningar, café, och konsert i kyrkan kl 16.

KYRKBYNS DAG vid Järfälla kyrka är tillbaka efter några års uppehåll. Det firar vi med finbesök och en heldag för alla åldrar i musikens tecken. Gabriel Forss (känd bl.a. från Körslaget i TV4) coachar dig och andra sångsugna under dagen, som avslutas med en konsert i kyrkan.

VISST ÄR DU MED OCH SJUNGER?

Anmäl dig senast måndag 12 september till Omar Ud-Din, på omar.ud-din@svenskakyrkan.se 08-580 219 08

FÖR BARNEN FINNS minitivoli, ponnyridning och annat kul, och det blir också visningar av Järfälla kyrka, café, försäljning av bl.a. kyrkogårdarnas egen honung och Järfälla församlings kyrkbröd.

Nostalgimiddag 65+

Lördag 17 september kl 16 i Prästgården vid Järfälla kyrka

Lever du själv? Gillar du hemlagad husmanskost, och längtar efter middagssällskap? Välkommen på nostalgimiddag lördag 17 september kl 16-18.30 i Prästgården vid Järfälla kyrka! Ingen kostnad.

Anmälan senast 6 september till omar.ud-din@svenskakyrkan.se 08-580 219 08

Mänskligt perspektiv på Järfälla

10

Bisaker

12

Vägar in i samhället

16

Händer i Järfälla sid 20

Egen tid för småbarnsföräldrar

Välkommen till lyxig gemenskap en fredag i månaden kl 15.30-17.30 i Prästgården vid Järfälla kyrka! Yoga, stillhet, mingel, alkoholfritt bubbel och snittar. Fredagarna 2 sept, 7 okt, 4 nov och 2 dec. Anmälan till therese.sjoqvist@svenskakyrkan.se

Behöver du prata med någon som kan juridik?

Det kan du få göra i Maria kyrka! Nathalie S. Lundqvist, biträdande jurist på Juristhuset, erbjuder kostnadsfri konsultation. Specialiteter: familjerätt, fordran, brottmål, migrationsrätt, socialrätt och försäkringsärenden. Boka din tid direkt hos Nathalie på nathalie@juristhuset.se 073-778 63 46

Kyrkogårdsbuss

Fredagar kl 11 i jämna veckor från Jakobsbergs bussterminal till Görvälns griftegård och kl 11 i ojämma veckor från S:t Lukas kyrka till Görvälns griftegård och Järfälla kyrkogård. Se turlista med hållplatser i appen Kyrkguiden eller på svenskakyrkan.se/jarfalla

Lena Andersson drivs av viljan att förstå.

Det går att förstå't

Under flera decennier har författaren och krönikören Lena Andersson gjort knivskarpa analyser av kultur- och samhällsfrågor. Men hon har också nått en stor läsekrets med den passionerade kärleksromanen "Egenmäktigt förfarande". Här är hon i ett samtal om bland annat drivkrafter, om att gå emot den allmänna opinionen och om att flytta tillbaka till Tensta.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT FOTO: HARRY SILVER

DET ÄR EN FASCINERANDE SYN. Fågelsvärmen med hundratals individer som rör sig helt synkroniserat. De lyfter samtidigt, landar samtidigt, flyger över himlen och ändrar blixtnabbt riktning som på kommando, med formationen obruten. Ingen krockar med någon annan. Molnet av fåglar är hela tiden tätt sammanhållet och exakt lika stort.

Vi talar om debatten inom kultur och politik i Sverige, och Lena Andersson, författare och krönikör, använder sig av bilden med fåglarna för att beskriva den. Debatten är en ständig källa till förvåning. Varför rör sig alla åt samma håll? Varför är alla överens om vilka åsikter som ska gälla, hela tiden?

En sak är helt säker. I flocken finns aldrig Lena Andersson. Under decennier har hon analyserat fenomen inom kultur och politik. Ständigt har hon ifrågasatt varför det råder konsensus, samstämmighet, även i väldigt sammansatta och komplicerade frågor. Finns det inte flera aspekter att ta med i resonemanget? Kan man inte hitta andra vägar och komma till nya slutsatser? Varför inte tvärtom?

– Jag går inte emot för sakens egen skull, betonar Lena Andersson. Jag tycker att konsensus är bra under förutsättning att alla har rätt. Till exempel tycker jag att det är utmärkt att det råder konsensus om att vi ska ha demokrati och respektera mänskliga rättigheter. Jag tycker att det är bra om man i en diskussion försöker hitta de saker parterna är överens om, det blir ofta mer fruktbart.

Lena tar rygg på den antike filosofen Platon och delar in människor i tre kategorier: den vinningslystna, den stridslystna och den sanningslystna.

– I en diskussion märks det väldigt snart vilken kategori en person tillhör. Den sanningslystne söker ett samtal, ser objektivt för- och nackdelar i resonemang, det egna och andras. Försöker förstå vad frågan handlar om i alla aspekter. Den stridslystne är enbart ute efter att vinna, trycka till den andre till vilket pris som helst. Stridslystnad är inte så fruktbart och leder sällan till ökad kunskap.

LENA ANDERSSON HAR EN helt egen position. Med närmast kirurgisk precision hittar hon oklarheter i resonemang och ömma punkter i slutsatser. Väldigt ofta är hon ensam på sin planhalva. Alla andra svärmar kring målet på den andra planhalvan. Lena Andersson går sin egen väg och driver resonemang som ligger långt utanför den allmänna opinionen, ibland på kollisionskurs. Många exempel finns i boken "Resten av verkligheten", som kom ut i våras och innehåller texter 2018-2021.

– Jag ser mig inte som debattör, det har jag aldrig gjort. Vem som helst kan uttrycka en åsikt, det är inte så intressant.

– Det jag gör är att analysera ett ämne för att komma fram till vad saken verkligen handlar om. Jag ställer stora krav på det jag skriver. Den som läser ska förstå resonemanget och hur detta lett till mina slutsatser. Har jag tänkt rätt bör läsaren nå samma slutsats.

– Någon kan naturligtvis tycka att jag har fel utgångspunkt och då komma fram till något annat. Men den som håller med om min ursprungliga frågeställning ska rimligen göra samma slutledning som jag själv.

– Det är väldigt jobbigt att gå emot den allmänna opinionen. Det sliter. Men när jag skri-

ver tänker jag aldrig på det, då är jag inne i en helt egen värld.

SKRIVANDET ÄR CENTRALT för Lena Andersson. Ändå kom det in ganska sent i hennes liv. Det var först efter gymnasietiden som hon började skriva på allvar. Till viss del kan det bero på att hon var väldigt engagerad i längdskidåkning och tävlade på hög nivå. Bland annat gick hon på skidgymnasiet i Torsby. Idrottsintresset finns kvar och hon hittar ofta ämnen till krönikor inom idrottsvärlden.

– Jag läste mycket och det födde en lust att skriva.

– Mina litterära och idémässiga förebilder skiftar över tid, men Graham Greene är en ständig inspiration, jag försöker förstå hur han gör. Jag har lärt mig enormt mycket av den tysk-amerikanske filosofen Leo Strauss, han är oerhört fascinerande. Likaså den amerikanske filosofen Allan Bloom. Jane Austen och hennes skildring av relationer. Machiavelli, som är missförstådd men synnerligen intressant och en av modernitetens grundare. Pär Rådström. Det är så intressant att läsa dem. Tankeutvidgande. Man är inte densamme efter att ha läst deras texter.

– Förutom det självklara att skrivandet försörjer mig ger det mig mening. Jag känner att jag gör något meningsfullt. Det är nödvändigt för mig och för att jag ska förstå världen. Som regel har jag inledningsvis en ganska vag idé om vad en krönika eller roman ska handla om. Det är i skrivandet allt klarnar. Jag tänker medan jag skriver och sorterar tankarna. Skrivandet är en väg till förståelse.

– Det är viktigt att jag kan förklara allt som

står i mina texter.

– En krönika tar ungefär tre dagar att skriva. Jag arbetar om texten jättemycket, putsar, flyttar stycken, skriver om inledningar och avslutningar. Det är ett jättejobb. Skrivandet är till stora delar så ofattbart oglamoröst, bara ett evinnerligt gnetande.

Så när är en text klar?

– Den är klar när jag har deadline.

DEN PASSION LENA ANDERSSON har för begriplighet beror mycket på farmor. I barndoms-hemmet fanns ingen tradition av skrivande eller intellektuellt arbete. Pappa var slöjdlärare, mamma kontorist.

– Farmor sa ofta ”jag förstår mig inte på’t”. Det var när hon såg på samhällsutvecklingen eller hörde någon debatt.

– Det drog igång något inom mig. Det är inte acceptabelt att du, jag eller farmor inte förstår det samhälle vi lever i. Det får helt enkelt inte vara så. Det gav mig den inriktning jag sedan har följt: allt måste gå att förstå. Världen kan inte vara till för några andra än för oss som lever här, och vi måste förstå vår verksamhet.

– Förståelse är den stora drivkraften.

Där finns väl anledningen till att Lena Andersson redan som barn – faktiskt – blev väldigt arg på trollkarlar.

– Jag vill veta hur saker är, jag vill inte bli lurad. Det finns ingenting roligt i det. Men att luras är vad hela deras verksamhet går ut på.

Lena Andersson debuterade 1999 med ”Var det bra så?”. Romanen blev en omedelbar succé, hyllades av kritikerkåren och hittade en stor läsekrets. Detta var något nytt i den samtida litteraturen. En författare med bakgrund i ett förortsområde, med en egen röst och ett eget perspektiv. Men det hade varit en lång väg innan romanen låg på bokhandelsdiskarna.

– Jag hade skrivit på boken i flera år. Den refuserades flera gånger, jag omarbetade den gång på gång. Den version som till slut kom ut hade refuserats av alla de stora bokförlagen innan ett förlag till slut vågade satsa.

Givet det stora genomslaget kan man tycka att förlagen borde ha insett potentialen. Men det finns många klassiska refuseringar.

Krönikor anknyter som regel till aktuella ämnen, och glöms därför relativt snabbt. Men Lena Anderssons krönikor har en litterär kvalitet som gör att de står sig väl över tid.

– För romaner finns det en skönhetsaspekt, det ska vara en lustfylld upplevelse att läsa den. Sådana krav är inte lika relevanta för en krönika.

– Arbetet med romanerna finns där hela tiden, det är motorn i verksamheten. Ofta tar jag upp samma ämnen i krönikorna som i den roman jag för tillfället arbetar med. Texterna blir ofta bättre när jag skriver om ämnen jag är intresserad av och insatt i.

Men krönikorna känns minst av allt som spinoff-produkter. I ”Verkligheten och resten” skriver hon skarpt och underhållande om robotarnas metafysik i de digitala karttjänsterna (beskrivningen av hur roboten guidar i en rondell lär bli klassisk), läsande, idrott, folkhemmet. Men även politiskt känsliga ämnen

som klimatet, Svenska Akademien och metoo-debatten.

Hon fortsätter med politiska ställnings-taganden. Nyligen sa hon skarpt ifrån om att Sverige inte borde sitta i förnedrande förhandlingar om hittepå-frågor i hopp om att lirka ur Turkiet ett godkännande av Sveriges Nato-ansökan. Den som tigger om något har en dålig förhandlingsposition.

Ett tidigare exempel är texten ”Förhandling är inte prat” från 2014. Det är en briljant analys av begreppen ”prata med” och ”förhandla med” som fortfarande är något av det bästa som skrivits i ämnet. Texten handlar om de etablerade partiernas förhållande till ett visst annat parti. Åtminstone tre partiledare i riksdagen har inte läst texten, eller i alla fall inte förstått den. Anderssons analys är glasklar och skalpellvass: ”prata med” är bra, det görs och har gjorts hela tiden. ”Förhandla med” är något helt annat och inte möjligt med en part som inte har något att förlora. I en förhandling måste alla parter ha något de värdesätter och vara beredda att ge upp det för något de ännu hellre vill ha. En part som inte har något sådant och alltså saknar skäl att kompromissa kan inta vilken ståndpunkt som helst utan att riskera någonting alls.

En politisk idé hon ägnat stort intresse är liberalismen, även om hon inte har någon partipolitisk knytning vare sig till liberalerna eller något annat parti. I boken ”Om falsk och äkta liberalism” ägnar hon sig åt det liberalismen som filosofisk idé (inte dess historia). Hon ser genomslaget för de liberala idéerna som en av orsakerna till det liberala partiets dalande opinionssiffror idag.

– Det är nästan osannolikt att ett parti som var med om att bygga upp den svenska demokratin hela tiden riskerar att åka ur riksdagen. Man skulle kunna säga att orsaken till det är idéernas framgång.

– Eftersom de flesta anknyter till liberalismens idéer behövs inte partiet längre. Deras olycka beror på att de lyckats så bra. Alla tycker som de i alla fall.

– Det politiska systemet är riggat för aktivism, i förlängningen alltså socialism. Sådana partier som vill att samhället ska ingripa i mycket. Partier som egentligen inte vill ha så stor statlig inblandning, som exempelvis liberalerna, får det svårt då. Det går inte riktigt ihop. De blir abstrakta och har svårt att hitta frågor som engagerar väljarna.

ÄMNEN ATT SKRIVA OM saknas inte. Lena Anderssons arbete börjar ofta med att någon gör ett egendomligt uttalande och att reaktionerna på det inte är vad man skulle kunna förvänta sig. Politiken är en rik källa till ämnen och Anni-

” Jag är intresserad av hur människor lever sina liv. Filosofi är konkret, det äger rum i livet, har att göra med våra livsbetingelser.

ka Strandhäll en särdeles rik guldåder. Som när hon 2016 menade att män inte borde ha rösträtt (Trump hade just vunnit presidentvalet i USA). Uttalandet retade upp den moderate politikern Delmon Haffo som kallade Strandhäll för ”hora” i en webb-tv-sändning. Det var naturligtvis inte acceptabelt eller begåvat, men det var inte detta som Lena Andersson gick igång på.

– Det är fullkomligt orimligt att en minister i ett regeringsparti ens kan skämta om att män inte bör ha rösträtt. Men det som triggade igång mig var den offentliga reaktionen. Ingen – verkligen ingen – ifrågasatte eller kritiserade Strandhäll. Hela drevet riktades mot Haffo. Jag försvarar inte det han sa, men det Strandhäll sa var väldigt mycket värre.

– Då måste jag skriva en krönika om det.

Klimatfrågan är ett annat återkommande ämne.

– Jag förstår inte varför man i stället för att svara på befogade frågor sätter etiketter på varandra. Om någon säger att det i år uppmätts den högsta temperaturen sedan mätningarna startade är det okontroversiellt, då kanske det är något sorts rekord. Men om de säger att i år uppmättes den högsta temperaturen på 100 år är det annorlunda.

– Då vill jag veta vad det var för 100 år sedan som orsakade lika höga temperaturer som idag. Då var förhållandena helt annorlunda och människans klimatpåverkan inte alls på samma nivå. Vad hände då?

– Om debattörerna vet vad de talar om är det fullkomligt riskfritt för dem att ge ett svar eller en förklaring. Men i stället blir alla arga och sätter en etikett på den som undrar.

– Det är som om ingen bryr sig om argumentationen. Man angriper fel saker. Det är skadligt för samhället om vi låtsas att saker är möjliga trots att de inte är det. Det är primitivt att frågorna inte ens får ställas. Logiken upphör att fungera då.

– Jag är inte ironisk eller sarkastisk och ifrågasätter inte ens det de säger. Jag undrar bara vad det betyder.

Om politiken och samhället är rika källor till ämnen finns det ett område som är ännu ymnigare – kulturlivet.

– När det gäller kulturen är jag närmast kremlolog. Jag lusläser kultursidorna. Vilka nya ord används, vilka tendenser kan vara under uppsegling?

VID STRÄCKLÄSNING av Lena Anderssons krönikor utkristalliserar sig en arbets- och analysmetod. Syftet är inte att vända upp och ner på allt. Det råkar bara bli så. Och det vore ju inte Lena Anderssons texter om inte allt hängde ihop. Därför har ”Resten av verkligheten” en undertitel: ”Utkast till en världsbild”. Här anknyter hon återigen till Platon och det känns helt naturligt att hon talar om honom som en samtida.

– Platon har fångat hur människan fungerar i sitt tänkande.

Lena Anderssons arbetsmetod är i mycket densamma som den Platon använde: fråga och analysera, fråga och analysera, fråga och analysera. Vad kommer det ut för världsbild av det?

– Jag försöker visa grundläggande teorier om hur världen är beskaffad. Inte så mycket åsikter.

Jag är kremlolog när det gäller kultur, säger Lena Andersson.

De åsikter jag har följer av världsbilden. Några viktiga punkter:

- allt går inte att ändra
- världen är på ett visst sätt
- idéerna är beständiga
- människan är sig lik
- om x är sant måste något följa på det, något vi kan vara överens om
- common sense, vad innebär det att leva i vardagen
- min normativa grund, att människan genom sitt förnuft naturligt strävar (eller borde sträva) efter politisk frihet och genom den friheten efter det goda, sanna, rätta och rationella.
- Jag är intresserad av hur människor lever sina liv. Filosofi är konkret, det äger rum i livet, har att göra med våra livsbetingelser.

Lena Anderssons kompromisslösa och starkt egensinniga produktion skulle kunna vara ett recept på att bli rejält impopulär. Så har det inte blivit. Snarare att hon snuddat vid att vara lite folkkär. En orsak är att vi är många som fascinerar av den språkliga briljansen, beundrar skärpan och modet. En annan är Ester Nilsson.

”Ester Nilsson hette en människa. Hon var poet och essäist med åtta förtätade broschyrer bakom sig vid trettioett. Egensinniga enligt vissa, lekfulla enligt andra, de flesta hade aldrig hört hennes namn.”

Så inleds ”Egenmäktigt förfarande – en roman om kärlek”. Den kom 2013 och löpte som en präriebrand över kultursidorna. Kvitton från kulturvärlden kom i form av ett Augustpris och en dramatisering för scenen. Många feminister tog sig an boken på ett positivt sätt.

Viktigare ändå var kanske att berättelsen om poeten Ester Nilsson och den beundrade kulturpersonligheten Hugo Rask slog an så många strängar. Romanen hittade snabbt en stor läsekrets. Läsarna kände igen sig i skildringen av hur långt vi är beredda att gå i självbedrägeri i vår längtan efter kärlek. Många älskade den, några ironiska lät trycka upp t-shirts med texten ”Je suis Hugo Rask”, alla blev berörda.

”**EGENMÄKTIGT FÖRFARANDE**” kan sägas vara berättelsen om ett kommunikationshaveri. Kan det bero på att Ester Nilsson spelar på samma sätt som Hugo Rask, att hon har ett mer manligt sätt att agera?

– Den analysen har jag inte hört så ofta, men det kan man säga: Ester Nilssons olycka beror i mycket på att hon inte beter sig som en kvinna förväntas göra. Hon sitter inte och väntar på att bli uppvaktad, hon förminskar sig inte. Därför blir det fel, männen förstår inte vem hon verkligen är. Det är två världsbilder som kolliderar.

Lena Andersson kommer aldrig att medverka i ett underhållningsprogram, det är inte hennes sätt att kommunicera. Men hon har ett nära förhållande till populärkulturen. Bland annat var hon som ung starkt påverkad av melodramer som ”Törn fåglarna”, om den omöjliga kärleken mellan den katolske prästen Ralph (Richard Chamberlain) och Meggie (Rachel Ward). Hjärtat klappade också en period för Robert Redford, eller om det var för hans rollfigur i ”Mitt Afrika”. Hur förhåller sig detta till samhällsanalysen?

– Det finns ingen motsättning, eftersom de

syftar till olika saker. Människor har flera olika sidor helt enkelt. Jag lärde mig mycket om mig själv genom ”Törn fåglarna”. Sådana serier beskrivs ofta som förljugna. Så är det inte. De renodlar. Det är inte förljugenhet, renodling bygger på en kärna.

I sitt sommarprogram från 2005 gör Lena Andersson en analys av Jesus, som om han vore en romanfigur. Slutsatsen är att Jesus är en ganska arrogant och inte speciellt trevlig person. Ämnet berörde uppenbarligen. Efter Ingmar Bergmans sommar, där han ställde frågan ”Varifrån kommer musiken”, är Lena Anderssons Jesusavsnitt det sommarprat som fått flest reaktioner. Lite märkligt med tanke på att hon helt enkelt läste Bibeln innantill.

– Jag läste innantill, men det finns en tendens.

En kritiker skrev att Lena Andersson läste Bibeln som om den vore ett kakrecept.

– Det är snarare så att jag försöker ta reda på hur själva mjölet är beskaffat.

I ett tidigare sommarprat nådde hon också höga höjder i lyssnarreaktioner, det där hon berättar om en kvinna som iförd burka följer efter den man hon älskar. Har det hänt? Har hon stalkat någon iförd burka? Lena Andersson skrattar.

– Nej, det har jag faktiskt inte. Det sommarpratet ska snarare ses som en förövning till ”Egenmäktigt förfarande”.

Ett ämne som Lena Andersson återkommit till genom åren är mordet på Olof Palme och den famösa utredningen.

– Palmeutredningen är ganska okontroversi-

siell att skriva om, där möts jag inte av så mycket motstånd. Nästan alla delar min mening att den är bedrövlig på alla sätt.

I HÖST KOMMER LENA ANDERSSONS nya roman "Koryféerna – en konspirationsroman". Den tar sin utgångspunkt i ett politiskt mord i landet Thule. I boken får landet det fingerade namnet Sverige och staden kallas Stockholm. Sent en kall februarinatt skjuts landets högste politiske ledare, Carl Stjärne, till döds på en stor gata i centrum av huvudstaden. Bredvid honom finns hustrun Astrid. Runt omkring rör sig ett tjugotal personer som bevittnar händelsen.

Utredningen stöter omgående på problem. Talade gärningsmannen och paret Stjärne med varandra? Eller slumpade det sig så att deras vägar korsades? Vittnesuppgifterna går starkt isär. Inte minst Astrid Stjärnes vittnesmål innehåller många egendomligheter – vad är det hon absolut inte vill säga? Polischefen Rolf Utterström, som aldrig lett en mordutredning, tar befälet. Ingen mördare grips och historien utvecklas till ett öppet sår som äter sig allt längre in i samhällskroppen.

30 år efter mordet får journalisten Robert Lilja uppdraget av en tidning att skriva en artikel om fallet. Under sin research möter han juristen Nils Niia, som har förunderliga insikter i ämnet. Niia åtar sig att försöka få Lilja att förstå "varför det skedde, vad som hände före, efter och allt däremellan".

"Koryféerna" knyter an till andra romaner av Lena Andersson, där hon analyserar folkhemmet och dess upplösning. Genom romanformen når hon en tydlighet som inte kan uppnås på något annat sätt.

Romanformen ger mig möjlighet att kommentera saker genom olika lekfulla metaplaner i berättelsen, som detta är en alltför osannolik verklighet inte går att tro på, som att journalistiken ofta sviker sitt uppdrag men ändå går segrande fram. Litteraturen kan närma sig det out-sägliga, det som inte går att sätta ord på, genom att sätta ord på allt möjligt runt omkring den ordlösa mittpunkten.

Litteraturen/fiktionen är en underskattad kunskapsform, den kommer åt det som journalistik, forskning och faktabaserade verk inte kan nå, därför att de inte har tillgång till litteratures metod, att förlägga skeenden inne i människors, att berättas vad folk tänker och känner, och varför. Även om det inte är vad verklighetens personer har tänkt eller skälen för vad det har tänkt och gjort, så finns det en struktur att avtäckas genom arketyper och deras strukturella interagerande.

Hon hoppas att boken ska få läsaren att tänka efter.

Jag hoppas att den kan så ett frö att ifrågasätta ovanan att tro att bara det som finns på papper har hänt eller är sant, och att avfärda allt som inte passar med ens förutfattade mening- ar som tomtar på loftet. Allt som inte stämmer med det vi tror är inte galenskap.

– Det är nog dumt att tro att säkerhets-

Rikt grönsaksutbud på torget i Tensta centrum.

tjänsten i en demokrati är mer demokratisk än i andra sorters system. Den handlar överallt i enlighet med sin natur, som inte är öppenhet och demokrati.

Lena Andersson är uppväxt i Tensta. Sedan 2013 bor hon här igen.

– Som de flesta lämnade jag Tensta så fort jag kunde. Men efter att ha bott ett tag i innerstan kom jag fram till att jag behövde en större lägenhet. Jag hade inte råd med det inne i stan och började se mig om på annat håll. Valet föll på Tensta eftersom jag kände området väl. Jag har starka minnen härifrån.

– Ingen jag känner från barndomen bor kvar här. Ganska mycket är sig likt annars. Gallerian var inte inglasad då, men annars har inte så mycket hänt. Den stora skillnaden är att alla skolor är borta. Nu senast lades Tensta gymnasium ner. Det är synd. Det stärker inte samhället att de unga inte har någonstans att vara.

– En sak till har ändrat sig: bilparken. Det finns en stor mängd väldigt lyxiga bilar här nu. När jag var barn fanns det knappt bilar alls i Tensta. Det är en ny medelklass från alla möjliga håll i världen som flyttar in. De är välbärgade, propert klädda, har fina bilar, många jobbar med IT i Kista.

– Det här är en intressant demografisk förändring. Det ska bli spännande att se hur det påverkar utvecklingen över tid i Tensta.

MÖTET MED Lena Andersson äger rum i Tensta konsthall. Det ser ut som en tanke att den aktuella utställningen handlar om alternativa kulturarv. I konstverket Refugee Heritage frågar konstnärerna Sandi Hilal och Alessandro Petti varför inte flyktinglägret Dheishah på Västbanken är klassat som kulturarv med samma dignitet som de egyptiska pyramiderna, Birka och Taj Mahal.

Det liknar det metod Lena Andersson själv använder när hon arbetar med ett ämne. Ställ frågan. Svaret ger upphov till många fler frågor. Fortsätt fråga. Fortsätt analysera svaren. Någonstans finns en slutsats man kan nå. Och då kanske det går det att komma fram till det allra viktigaste: Det går att förstå't.

Lena Anderssons böcker

- 1999 Var det bra så?
- 2001 Duktiga män och kvinnor
- 2004 Du är alltså svensk?
- 2006 Duck City
- 2009 Slutspel
- 2011 Förnuft och högmöd: artiklar – prosa – pjäser
- 2013 Egenmäktigt förfarande: en roman om kärlek
- 2013 Ingens mamma (antologi)
- 2014 Utan personligt ansvar
- 2015 Allvarligt talat
- 2016 Mer allvarligt talat
- 2017 Förnuft och högmöd 2
- 2017 Egentligheter (tillsammans med Dan Wolgers)
- 2017 Allt allvarligt talat
- 2018 Verkligheten och resten: krönikor 2015-2017
- 2018 Sveas son: en berättelse om folkhemmet
- 2019 Om falsk och äkta liberalism
- 2020 Dottern: en berättelse om folkhemmets upplösning
- 2022 Resten av verkligheten – texter 2018-2021
- 2022 Koryféerna – en konspirationsroman

Priser och utmärkelser

- 1999 Bernspriset
- 2005 Ingemar Hedenius-priset
- 2008 Sven O. Bergkvist-stipendiet
- 2011 Årets republikan
- 2012 Expressens Björn Nilsson-pris för god kulturjournalistik
- 2013 Augustpriset (för Egenmäktigt förfarande)
- 2013 BMF-plaketten (för Egenmäktigt förfarande)
- 2013 Guldpennan (delas ut av Publicistklubben)
- 2013 Svenska Dagbladets litteraturpris (för Egenmäktigt förfarande)
- 2014 Bertil Ohlin-medaljen
- 2014 Årets författare (delas ut av tidningen Vision)
- 2014 Stockholm stads hederspris
- 2016 Lagercrantzen (Dagens Nyheters kritikerpris)
- 2018 Årets svensk (Fokus, i kategorin Kultur)
- 2022 Signe Ekblad-Eldhs pris (delas ut av Svenska Akademien)

Vinn boken

Var med i utlottningen av boken *Koryféerna – en konspirationsroman*

Maila till jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se
Skriv *Koryféerna* i ämnesraden

...hänt sen sist

Dagbok från lägret på Ågestagården

Under ett par varma julidagar förverkligades en mångårig vision: ett sommarläger för alla åldrar! I år var det äntligen dags, och lägret ägde rum på Ågestagården. Prästen Jessica Holmgren var med. Här är hennes dagbok från lägerdagarna.

BUSSEN ANLÄNDE TILL Ågestagården på eftermiddagen. Roligt att det var olika åldrar med på lägret. Det var ett fint välkomnande. Alla fick sina rum. För vissa hängde spegeln så högt upp att endast hårfästet syntes. Senare på kvällen var det en givande tipspromenad och sångstund. Några passade på att ta första doppet.

EFTER EN FIN FRUKOST kom bussen med de lägerdeltagare som kom över dagen. Sedan erbjöds olika trevliga aktiviteter så som yoga, pilgrimsvandring och musikquiz. Roligt att det fanns så många olika aktiviteter att välja mellan. Kul att kunna umgås i olika åldrar. Vi pratade med varandra och hjälpte varandra!

Under hela dagen fanns det fika och nybakade kakor och vi fick njuta av underbar mat.

En solig dag. Regnet och åskan gick förbi oss, men vi klarade oss! Några hann bada under förmiddagen, men på eftermiddagen blev det tyvärr badförbud.

Kvällen avslutades med lägerbål utomhus med sång och musik och lite tokiga upptåg.

DET VAR EN DAG med fint väder. Eftersom badet vid gården var avstängt, så blev församlingsbussen en badbuss som åkte i väg på eftermiddagen. Det fanns många roliga aktiviteter också,

så som tipspromenad, bakning, kula på snöre frisbeegolf, bingo och yoga.

På eftermiddagen gick brandlarmet. Det blev en bra övning för att veta hur vi skulle agera om något hände på riktigt. Nu var vi tacksamma för att det "bara" var en övning.

Middagen, en renskavsgryta lagades på murikka. Även kvällskorven vid lägerbålet.

VATTENKRIG! Barnen var supernöjda.

Även denna dag gick badbussen. Det blev inte riktigt lika lyckat denna dag som dagen innan, för himlen öppnade sig när bussen åkte i väg. Trots vädret så badade vi och det blev en rolig utflykt. Även andra aktiviteter erbjöds.

Under hela lägret har maten och alla kakor varit helt underbara. Idag fick alla prova på att göra krabbelurer på murikka.

Det är en fin gemenskap mellan alla lägerdeltagare och önskan om ett nytt läger är stark.

Även denna kväll avslutades med ett roligt lägerbål och en aftonbön.

Dags att åka hem. Det regnade nästan hela förmiddagen, vilket några tyckte var bra, för då kändes det lättare att åka hem.

Vi avslutade lägret med en gudstjänst och kyrklunch innan bussen körde tillbaka till Järfälla.

Tack och hej för denna gång. Vi hoppas på ett återseende!

JESSICA HOLMGREN

Nyheter!

Sorgegrupper startar i höst

För dig som mist en anhörig erbjuder Järfälla församling samtalsgrupper om sorg.

I en sorgegrupp får du träffa och dela erfarenheter med andra i liknande situation. För många är det ett bra sätt att bearbeta sin sorg. Gruppen leds av en präst, och träffas sju gånger. Efter sommaren startar grupper i

Maria kyrka
varannan tisdag kl 13-14.30
med start 6 september

S:t Lukas kyrka
varannan onsdag kl 10.30-12
med start 14 september

Viksjö kyrka
varannan torsdag kl 14-15.30
med start 8 september

Info och anmälan

Anna Johansson Blomberg (präst)
08-580 218 87
anna.johanssonblomberg@svenskakyrkan.se

FOTO: IKON

Öppen meditationsgrupp

Måndagar kl 18 jämna veckor i Viksjö kyrka, start 5 september

Är du nyfiken på meditation? Hur det funkar och kan vara till hjälp i din vardag? Då kan vår öppna meditationsgrupp vara något för dig! Anmälan behövs inte.

Frågor till meditationsledaren Lena Nellgran (0707-13 00 88) eller Maria Bjerle på maria.bjerle@svenskakyrkan.se 08-580 219 05

Mänskligt perspektiv på Järfälla

Boken "Hemliga rum i Järfälla" av Magnus Olsson är en skildring av Järfällas historia ur ett helt eget perspektiv. Tyngdpunkten ligger inte på kronologiskt berättande eller faktauppgifter. I stället skriver Magnus Olsson om det mentala samspelet mellan människor, de "levande stenar" som bygger kyrkan och samhället.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT FOTO: DAVID LAGERLÖF

DET FINNS OLIKA SÄTT att beskriva platsens historia. Det traditionella är att skriva en kronologisk berättelse med fakta, årtal, foton, beskrivning av politiska beslut, bebyggelse, hur näringslivet utvecklats, kända personers liv och leverne. Ett annat sätt är att använda ett mer associativt berättande som utgår från kollektiva minnen och samspelet mellan människor. Här är syftet att undersöka vad det är som bygger platsens själ.

Den senare metoden har varit utgångspunkt för en bok som alldeles nyss lämnat tryckpressarna, *Hemliga rum i Järfälla* av Magnus Olsson. Initiativtagare till boken är Krister Kappel, kyrkoherde och prost i Järfälla församling. Vi ses alla tre på innergården i Maria kyrka för ett samtal om boken.

– Det finns så mycket historiskt material som beskriver kyrkobyggnaderna i Järfälla, vem som var arkitekt och så vidare, säger Krister Kappel. Det blir också väldigt mycket människors värld: vem har varit kyrkoherde, vem har suttit i kyrkorådet.

– Jag ville ha en bok som beskriver männi-

”**Läsaren skriver boken. Läsandet är en kreativ process där varje läsare tillför sina tankar och erfarenheter. Boken är inte komplett utan denna insats.**

skan i Järfälla. Jag gav Magnus två uppdrag. Det ena var att under ett år sköta begravningarna i Järfälla, så att han kunde möta människorna som bor här. Det andra var att skriva boken.

– Varje människa är helig. Det är i umgänget mellan människorna som vi kan se vad som utgör den heligheten.

Krister anknyter till teologen Grundtvig,

som menade att själva kyrkobyggnaderna var tämligen ointressanta, den riktiga kyrkan byggs av människor.

– Grundtvig talar om "levande stenar", fortsätter Krister. Varje byggsten har en berättelse, något att tillföra helheten. Uppdraget jag gav till Magnus var att hitta dessa berättelser.

Magnus Olsson arbetar till vardags som präst i Skarpnåcks församling. Tidigare har han skrivit boken *Underströmmar i Gamla stan*.

– I *Hemliga rum* har jag strävat efter att skriva en existentiell historia, berättar Magnus Olsson. Det är inte en krönika. Den skildrar historien, inte samtiden, även om historien i sig också är samtid. Det är mitt perspektiv. Jag skriver om det inkluderande och det sargade, och om Järfälla som en möjlig förstad till Stockholms stift. I boken berättar jag om människor som levde för länge sedan och som kanske inte fått den uppmärksamhet de borde ha fått. Ofta känner jag igen mig i personerna jag skriver om.

– Vi människor tar in tillvaron genom våra sinnen. Väldigt snabbt omvandlar vi detta till tankar och känslor. Därför är det läsaren som skriver boken. Läsandet är en kreativ process där varje läsare tillför sina tankar och erfarenheter. Boken är inte komplett utan denna insats.

– Grundtvig skriver om detta som sinnlighet, infliktar Krister. Sinnlighet är vårt osorterade tänkande, känslor som utgår från våra sinnen, som en lek. För mig är det här sökandet efter Järfällas själ kommer in. Här finns något unikt som gör att jag inte kan tänka mig att tjänstgöra någon annanstans än i Järfälla.

BOKENS FULLSTÄNDIGA TITEL är "Hemliga rum i Järfälla – Inre byggnadsskisser till en Förstad i Stockholms stift och dess tillkomst". Det skulle kunna vara titel på ett arkitekturhistoriskt verk,

Krister Kappel. I förgrunden Magnus Olsson.

men så är det alltså inte. Här finns inga blåkopior med arkitektritningar av hus eller detaljplaner över områden. De hemliga rummen har inte fyra väggar utan är snarare något som händer i det mentala samspelet mellan människorna. De finns i associationerna där människoöden och miljöer vävs samman.

– Musiken är viktig, betonar Magnus. Den är anakronistisk, från vår egen tid. Den musik jag associerar till är av Madonna, Sting, Nina Simone.

Musiken kompletteras med reflektioner kring bibeltexter och relationer. Många personligheter passerar, träder in i och ut ur berättelsen. Det är invånare i Järfälla. Präster – Gösta Ronqvist förstås, mer okända och avvikande som Elis Längquist,ungstolsprästen med flera. Författare som Oscar Busch och Emilia Fogelklou. Berättelser om Järfällas störste donator och om antisemitism. Andra människor vilkas liv antyds i artiklar, kyrkböcker, skrifter.

DET ÄR PÅ MÅNGA SÄTT en märklig bok som rör sig mellan olika genrer. Vad är centrum och vad är periferi? Berättandet är inte kronologiskt, stötts inte av faktauppräknings eller årtal. Ibland gåtfull: vad har vattenpumpen vid Järfälla kyrkogård egentligen för historia?

Två saker gör dock författaren anspråk på att förmedla: rummet utvidgas sig inåt och tiden är cirkulär.

– Den kronologiska, linjära, tiden är inte avgörande. Det viktiga är aha-upplevelsen, det benådade ögonblicket, när vi intensivt upple-

ver något. Det är den cirkulära tiden, den som uppstår när människors cirklar från olika epoker vidrör varandra.

– Detta kan också kallas det benådade ögonblicket eller ett evigt nu, kommenterar Krister. Upplevelsen av att tiden står still. Ungefär som barn upplever tid.

– Rummet utvidgas inåt, fortsätter Magnus. Till en inre värld av kända och okända möten med dig själv, inte nödvändigtvis med ordmässiga förklaringar.

– Boken gör inte anspråk på att vara heltäckande ur faktamässiga aspekter, betonar Krister. Det är en historisk bok om Järfälla församling ur ett mänskligt perspektiv.

– I förordet rekommenderar jag att boken ska läsas i lugn och ro. Var uppmärksam inte bara på det som är skrivet utan också på det som kan anas mellan raderna. Det är viktigt att låta läsandet ta tid.

Hemliga rum ger en egen och särpräglad bild av Järfälla. Fotoböckerna behövs också, de finns på annat håll. I denna bok vill författaren skildra Järfällas själ. Men det är läsaren som fullbordar boken och ger berättelsen fullständighet. De boende i Järfälla, "de levande stenarna", är också de som för berättelsen vidare.

– Jag ser boken som en trasmat, sammanvävd av många olika saker, säger Magnus Olsson. Det centrala för oss människor är viljan att leva och låta leva. Till dig som läst boken och alltså skrivit den säger jag:

– Lev.

Köp boken!

Hemliga rum i Järfälla

– Inre byggnadsskisser till en Förstad i Stockholms stift och dess tillkomst
Magnus Olsson
322 sidor
Illustrerad
Svenska kyrkan Järfälla
ISBN 978-91-527-2100-1
Pris 320 kr, frakt tillkommer.

Så här beställer du ditt ex:

Maila
jarfalla.forsamling@svenskakyrkan.se
eller ring 08-580 218 04 (vid frakt tillkommer porto om 75 kr)

Grundtvig

- Nikolaj Frederik Severin Grundtvig, ofta kallad N.F.S. Grundtvig (1783-1872), dansk präst, teolog, politiker, översättare, folkbildare, författare och en av Danmarks stora psalmdiktare. En av de främsta företrädarna för den danska nationalromantiken.
- I övriga Norden är Grundtvig bland annat känd för att vara en av grundarna av folkhögskolan, som syftade till bildning av de breda folklagren, framför allt bönderna.
- Grundtvig hade stor betydelse för utvecklingen av den danska kyrkan och den politiska utvecklingen i landet. Bland annat var han med i den grupp som utformade Danmarks första demokratiska grundlag.
- En kyrklig rörelse, grundtvigianismen, har fått hans namn. Rörelsen har haft stor betydelse för utvecklingen av den danska kyrkan och staten.
- Grundtvigs död vid 89 års ålder utlöste landssorg i Danmark.

är en artikelserie i Tusen möjligheter, som bygger på att journalisten Per Axel Nordfeldt (Pax) träffar en person för samtal och tankeutbyten kring Järfälla.

Mikael Leymann undersöker en ram.

Bisaker

Det går inte att överskatta betydelsen av bin och andra pollinerande insekter. De är helt avgörande för att naturens ekosystem ska fungera. Mängder av biodlare bidrar till att hjälpa bisamhällena att överleva. Ett par av dem är Birgitta och Mikael Leymann som driver ett antal kupor på Järfälla kyrkogård och Görvälns griftegård. Församlingen ser det som en del i sitt miljöarbete.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT FOTO: DAVID LAGERLÖF

UNDER ETT PAR TRÄD på Järfälla kyrkogård hörs ett ljud som följt människan under tusentals år: surret av bin. Här står fyra stycken bikupor, och för den som iakttar dem är det lätt att förstå varför biet blivit sinnebild för flit. Det är en enorm aktivitet i och kring kupan. Placeringen på kyrkogården är ett samarbete mellan församlingen, som har bikupor som en del i sitt miljöarbete, och biodlarna Mikael och Birgitta Leymann.

– Vi har fyra kupor här på Järfälla kyrkogård, säger Mikael Leymann. På Görvälns griftegård finns ytterligare tre. Vi har fem stycken hemma också.

Kyrkogården är en bra plats för bin, gott om blommor och växtlighet. Leymanns sköter kuporna och säljer honungen bland annat genom församlingen. Det brukar bli ungefär 120 burkar på ett år som församlingen beställer.

– Det är en hobby, betonar Mikael, som till vardags kör lastbil för Arla. För att driva biodling på professionell nivå bör du ha åtminstone 500 kupor.

Bin har gett upphov till ytterligare ett talesätt, förutom fliten: arg som ett bi. Därför gör alla som närmar sig en bikupa klokt i att ha ordentlig skyddsutrustning.

BISAMHÄLLET HAR EN strikt arbetsfördelning. Arbetsbina är de som flyger runt och har som uppgift att samla in nektar och pollen. Drönarna gör ingenting utom att befrukta drottningen. Drottningen gör ingenting utom att lägga ägg, upp till ett par tusen om dagen. Hon kan bli fyra-fem år och är som mest produktiv under år två.

Arbetsbina lägger den nektar de samlat i vaxkakornas celler. Till en början är vattenhalten i nektarn för hög, så bina fläktar tills vatten avdunstat och vattenhalten ligger under 20 procent. Då riskerar inte nektarn att mögla och cellen stängs med ett lock. Nektar används som mat för larverna.

– Du ser här nya larver som just kläckts, säger

Birgitta Leymann och håller fram en ram med vaxkaka från en av kuporna.

Det tar ungefär tre dagar för ägget att utvecklas och kläckas så att en larv föds. Sedan går det undan. Arbetsbina matar den och på sex dagar har larven blivit 500 gånger större. Efter totalt cirka 21 dagar har larven utvecklats till ett färdigt bi. De får inte börja arbeta direkt utan måste praktisera och lära sig lite om livet först. Den första uppgiften är att städa tomma vaxceller så att de är rena och fina för nya larver. Ett par dagar senare kan det nya biet flyga ut för att samla nektar.

Arbetsbin på väg in genom kupans ingång, flustrer, för att avlägga arbetsrapport.

ARBETSBINA RÖR SIG UPP till ett par kilometer från kupan. När de hittat ett ställe med riklig förekomst av nektar återvänder de till kupan och berättar för kollegorna var det finns mat. Bin kommunicerar genom dans. I dansen berättar de i vilken riktning det finns mat och hur långt det är dit.

Det är en tuff tillvaro att vara arbetsbi. Efter fem-sex veckor är de utslitna och dör.

Birgitta Leymann fortsätter:

– Drönarna är större än arbetsbina, därför är deras celler också större. Störst är drottningen, henne ser du där, hon har en blå prick på skölden.

– Jag märker upp drottningarna med olika färger för varje år, berättar Mikael. Det är för att veta åldern.

Bikupan består av olika delar. I princip är det botten, yngelrum (där larverna frodas). Här bor bina på träramar, där vaxkakorna bildas (varje cell är en perfekt sexkantig). Ett spärrgaller hindrar drottningen och drönarna från att ta sig

Mikael och Birgitta har ordentlig skyddsutrustning när de arbetar med kuporna.

upp i skattlådan där honungen samlas (arbetsbina är mindre och kan passera). Alltihop täcks med ett tak. Dörren in i kupan sitter i botten och kallas fluster.

– Kupan är ganska tung, säger Birgitta. En låda med tio ramar fyllda med honung väger omkring 25 kilo.

Även om biodling har aktiviteter året om är arbetet starkt säsongsbetonat. På vintern händer inte så mycket. Då är bara de arbetsbin som föddes sist på sommaren kvar. Drönarna har ingen uppgift längre utan har motats ut ur kupan. Vintertid samlas de kvarvarande arbetsbina (de kan vara ungefär 20 000 individer) runt drottningen som då omges av en konstant temperatur på ungefär 25 plusgrader även när det är många minusgrader ute.

Bisamhället vaknar till liv tidigt på våren, när växterna börjar producera pollen (sälgen brukar vara först och har rikligt med pollen).

– Den mest intensiva perioden är augusti-september, berättar Birgitta. Då skattas honungen och kuporna måste invintras.

Skattning innebär att ramarna placeras i en slunga (en sorts centrifug), så att honungen skiljs av och kan tas tillvara. Invintring betyder att kuporna ses över så att de är väl förberedda inför vintern.

– Invintring innebär att vi ser till att sam-

hället har tillräckligt med mat för att klara sig till våren, fortsätter Birgitta. Vi behandlar också kuporna för att bekämpa varroa.

Varroa är ett litet kvalster som är elakt förtjust i bin. Vill det sig illa kan de skada ett bisamhälle svårt.

– Det finns miljögodkända bekämpningsmedel som vi använder, säger Mikael. Forskning pågår för att få fram varroaresistenta bin.

– Bidöd som man hör talas om orsakas av bekämpningsmedel inom jordbruket.

Hoten mot bina ska tas på största allvar. Bin har en enorm betydelse för pollinering och biologisk mångfald. Utan bin skulle världen gå under, bokstavligen.

– Det gäller inte bara bin utan alla pollinerande insekter, betonar Birgitta. Utan dessa

» Den mest intensiva perioden är augusti-september. Då skattas honungen och kuporna måste invintras.

insekter skulle vi få mycket mindre urval av växtbaserad mat på våra tallrikar.

NÄSTAN ALLT VI ÄTER är beroende av växter, direkt eller indirekt. Det är därför de pollinerande insekterna är helt avgörande. Ungefär 90 procent av vilda växter är beroende av pollinatörer för att föröka sig. Detsamma gäller ca 75 procent av världens livsmedelsgrödor och 35 procent av jordbruksmarkerna. Utan pollinatörer hotar kollaps av ekosystemen.

– Det finns även andra sätt för växter att pollineras, berättar Birgitta, exempelvis vinden. Förutom sjukdomar hotas bina av ett intensifierat jordbruk, bekämpningsmedel och ett allt varmare klimat.

– Man ska inte glömma bort att det görs mycket för att underlätta för de pollinerande insekterna, bland annat genom att tänka på förutsättningar i samhällsplaneringen, menar Birgitta. Om ett bi kan flyga max två kilometer från kupan bör det planeras in gröna oaser på avstånd som inte överstiger den radien. Det kan vara parker, odlingar, dikesrenar. Annars kan inte bin hitta andra platser att bo på om deras nuvarande samhälle av någon anledning behöver utrymmas. Då dör bisamhället.

När ett bisamhälle blir överbefolkat och kupan för trång svärmar bina. Då bantar drott-

Arbetsbin och skymt av en drottning.

När allt bedömts vara bra...

...sätts ramen tillbaka på sin plats i kupan.

ningen ner sig så att hon kan flyga och ger sig iväg med en skock drönare för att hitta en annan plats att bo. Där kan de bygga ett nytt samhälle. Arbetsbina i den gamla kupan väljer ut en larv som de matar intensivt så att hon utvecklas till en ny drottning.

– Svärmingen är binas sätt att föröka sig och skapa nya samhällen, säger Birgitta.

HONUNG ÄR ETT POPULÄRT livsmedel som kan förgylla många maträtter och drycker. Men biodlingen alstrar ännu en produkt av stort värde: bivaxet.

– Bivax kan man göra ljus av, sportfiskare nyttjar det, berättar Birgitta. Själv använder jag det till salva.

I ett par tusen år har man känt till att bivax har antibakteriella egenskaper och god effekt vid läkning av hudåkommor. Ämnet användes även vid balsamering av döda människor. Bivax finns i bikupornas vaxkakor, men den mest exklusiva varianten, propolis (kittvax) får man direkt från bina. Råmaterialet samlar bina från vissa lövträd, gran och tall. Propolis har en konsistens som liknar grankåda och kan alltså även innehålla pollen. Bina själva använder materialet för att täta springor så att det inte är drag inne i kupan, sådant gillar de inte. Människan använder det för de medicinska egenskaperna –

det är starkt desinficerande och har en antibiologisk effekt.

Den sparsamma förekomsten och de märkliga egenskaperna gör att propolis betingar ett högt pris, betydligt högre än andra produkter från biodlingen. Forskare har identifierat mer än 300 verksamma ämnen i propolis, bland annat balsamer, flavonoider, hartser, terpen, vax, fettsyror och eteriska oljor.

– Bivaxsalvan jag gör klassas som läkemedel och kräver licens från Läkemedelsverket, säger Birgitta. Vi är några stycken som gått ihop i ett kooperativ för att dela på kostnader för licens och inköp av ingredienser till salvan.

Den som vill lära sig mer om biodling och kanske börja själv kan kontakta sin lokalförening inom SBR (Sveriges Biodlares Riksförbund). Själv började Mikael med biodling 2010. Något år senare följde Birgitta efter och nu arbetar de tillsammans i firman.

– Det är en hel del arbete, säger Birgitta. Men det är också väldigt intressant och stimulerande.

– Det finns många kurser att gå, säger Mikael. Vill man börja med biodling är det klokt att skaffa en mentor som kan ge värdefulla tips.

Den som vill ha en mentor kan kontakta SBR. Med lite tur kanske man hamnar hos Mikael och Birgitta Leymann.

Några fakta om bin och bikupor

- Bin är en grupp inom gaddsteklar med många tusen arter. Flertalet är solitära (honorna lever ensamma). Till de sociala bina hör tambiet (*Apis mellifera*)
- Bin har hållits som husdjur i åtminstone 5 000 år
- Sommartid finns det ca 70 000 arbetsbin och 2 000 drönare i en bikupa
- Drottningen kan lägga upp till 2 000 ägg om dagen
- Det tar ca 21 dagar för ett ägg att bli ett färdigt bi
- I snitt ger en bikupa 30-50 kilo honung under en säsong
- Det finns ungefär 12 000 biodlare i Sverige. Tillsammans producerar de ca 3 000 ton honung per år

Vill du veta mer? Läs på biodlarna.se
Läs mer om församlingens miljöarbete i förra numret av Tusen möjligheter (nr 3 2022).

Mikael och Birgitta Leymann utan skyddsutrustning.

Var med i utlottning av våra honungsburkar!

Järfälla församling har samarbete med Leymanns Biodling, som har bikupor stående på våra kyrkogårdar. Bina gynnar blomningen på kyrkogårdarna och är en del i församlingens miljöarbete. Insektshotell och vedtravar finns även på kyrkogårdarna.

Vill du vinna en honungsburk?

Maila till jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se
Skriv honung i ämnesraden.

Vägar in i samhället

Med projektet "Möta Sverige direkt" har Järfälla församling levererat ett snabbt svar på den akuta situation kriget i Ukraina orsakat. Syftet är att visa flyktingarna från Ukraina vägar in i det svenska samhället.

TEXT: PER AXEL NORDFELDT

IBLAND INTRÄFFAR STORA FÖRÄNDRINGAR i omvärlden som ställer krav på snabba svar. Ett sådant är Rysslands angreppskrig på Ukraina. Intensiva strider och förödande bombningar av civila mål har drivit miljontals människor på flykt. En del av dem har kommit till Sverige, enligt prognoserna väntas mellan 3 000 och 4 000 anlända till Järfälla. Hur ska denna nya situation hanteras, av dem och av oss?

Snabbt organiserades projektet "Möta Sverige direkt" i Järfälla församling. Syftet är att stödja flyktingar från Ukraina och visa vägar in i det svenska samhället. Arbetsgruppen består av projektledaren Ulrika Ekström, Christer Käck, diakon i församlingen, Jens Alexandersson,

pedagog, samt Hanaa Hendo och Adamo Hendo, som båda har viktiga erfarenheter av betydelse för projektet.

Det har gått fort. På bara någon månad har projektet rullat igång. Finansieringen kommer

” Var och en i gruppen väljer ett ord och en bild och berättar utifrån den kombinationen om något ur sin egen erfarenhet.

En grupp med flyktingar från Ukraina i möte på Jakobsbergs bibliotek. Stående ses tolkarna Peter Tarrassiouk och Tatjana Ivarsson.

FOTO: PER AXEL NORDFELDT

från Länsstyrelsen i Stockholm, och Stockholms stift har skjutit till kompletterande medel. Varje onsdag fram till årets slut arrangeras olika aktiviteter.

– En viktig del i projektet är att stödja inlärningen av ett helt nytt språk, berättar Hanaa. Men vi vill också lära dem hur det svenska samhället fungerar och ge dem verktyg så att de kan ta sig fram och få hjälp här.

– Vi visar dem hur kommunerna arbetar, vi visar dem museer. Vi visar hur Sverige fungerar.

– Vi kommer att samarbeta med andra, exempelvis kommunen, säger Christer Käck. Men först måste vi hitta det vi själva vill göra, så att det inte överlappar något som andra redan gör.

– Hanaa och jag har själva en bakgrund som flyktingar, säger Adamo. Vi kom från Syrien för åtta år sedan, på flykt från kriget. Vi fick hjälp här och förstår exakt vad flyktingarna från Ukraina går igenom just nu.

MÖTEN OCH STUDIEBESÖK görs kontinuerligt. Bland annat har man varit på Moderna Museet. Denna förmiddag gör man besök på biblioteket i Jakobsberg. Ett femtontal personer i olika åldrar har anslutit. Gruppen består av kvinnor och barn, männen kan inte lämna Ukraina. Tolkarna Tatjana Ivarsson och Peter Tarassiouk fyller en viktig funktion och arbetar för högtryck med att engagera alla i processen.

Pedagogen Jens Alexandersson har länge arbetat inom Järfälla församling. Efter varje onsdagsaktivitet samlas man i Maria kyrka och där arbetar han med gruppen utifrån sin pedagogiska metod. Han berättar hur det går till:

– Vi väljer ut fyra ord som har anknytning till dagens aktivitet. Idag utgår vi från besöket på biblioteket med orden bok, bibliotek, läsa och lyssna. Till det finns ett antal slumpmässigt utvalda bilder. Var och en i gruppen väljer ett ord och en bild och berättar utifrån den kombinationen om något ur sin egen erfarenhet.

Efter visningen på Moderna Museet fick barnen fritt skapa egna målningar.

FOTO: JENS ALEXANDERSSON

Det är starka känslor som uttrycks i barnens målningar.

FOTO: JENS ALEXANDERSSON

Skaparglädje på Moderna Museet.

FOTO: JENS ALEXANDERSSON

Många har traumatiska upplevelser, så det kan bli mörka historier.

– Tanken är att var och en på ett enkelt och opretentiöst sätt ska lära känna de andra i gruppen. Samtidigt bekantar man sig med språket och får lättare att uttrycka sina tankar.

Biblioteken är en grundpelare i det svenska demokratiarbetet. Här kan alla, oavsett bakgrund och inkomst, få tillgång till information och kunskap. Internet kan användas gratis, böcker finns på en mängd olika språk. En engagerad och kunnig personal hjälper gärna till. I en kommun som Järfälla, där nära hälften av invånarna har en bakgrund utanför Sverige, fyller biblioteken en viktig funktion i integrationsarbetet.

– Vi har ofta grupper här som talar andra språk än svenska, berättar Kari Wessely, verksamhetsansvarig på biblioteket i Jakobsbergs centrum. De språkkaféer vi hade före pandemin finns inte längre, vi får se hur vi ska arbeta nu.

– Nu har vi ett särskilt fokus på personer som flytt från Ukraina. Det är dagstidningar, böcker för barn, böcker på lätt svenska för dem som kommit lite längre med språket. Ljudböcker kan vara ett bra sätt att bekanta sig med ett nytt språk.

Kari berättar för gruppen hur de kan använda biblioteket för att låna datorer, använda internet, läsa dagstidningar från hela världen på webben, låna böcker.

– Det går också att använda avdelningar inom biblioteket för att ordna egna föreläsningar etc som är öppna för allmänheten.

EFTER VISNINGEN ÄR DET många av ukrainarna som utnyttjar möjligheten att få ett lånekort på biblioteket.

Finns det några särskilda lärdomar att dra av projektet redan efter så här kort tid?

Christer Käck funderar en stund.

– Det är viktigt att veta att det finns medel att söka för akuta situationer och att det går att komma igång så snabbt. Alla i en grupp har olika ingångar, men det är slående hur lika människor är, oavsett varifrån de kommer. Vi har alla liknande drömmar, farhågor och ambitioner.

– På det sättet är det lätt att förstå varandra.

På Moderna Museet fick Ukraina-gruppen en guidad visning och se exempel på hur främst kvinnor och barn gestaltats i konsten (här utifrån en målning av Dardel). Efter visningen fick gruppen själva tillsammans skapa en installation utifrån det de sett.

FOTO: JENS ALEXANDERSSON

När var du modig?

– I juni fick jag surströmming hos mina svärföräldrar. Krävdes mod att svälja, haha...

CHRISTIAN

– I början av 2000-talet körde jag omkull med motorcykeln. Efter tio år satte jag mig bakom styret igen. Det krävdes mod att göra det och några lektioner med stöd från en trafikskola. Denna sommar var vi i Småland med hojarna.

EWA

– Jag är en försiktigare människa, känner mig aldrig modig. Kanske när jag födde barn 1969.

INGRID

– Hoppade av ett jobb för 30 år sedan och började studera. Lyckades klara studierna och arbetar nu som pedagog och stortrivs.

KARL

– Egentligen behövs det mycket mod att ta itu med livet, fast vi inte förstår det.

ANN-CLARA

– Tog över min fars skradderi vilket förändrade mitt liv. Kanske inte mod men lämnade ett fast arbete för egen verksamhet.

ASIAM

Therese tipsar...

En liten andningsövning man kan göra för att reducera stress eller om man bara behöver samla sig och fokusera:

- Sätt dig bekvämt och slut dina ögon. Andas lugnt och djupt.
- Lyssna och registrera tre olika ljud du hör.
- Känn tre saker (fysiskt) Text ryggen mot ryggstödet.
- Öppna dina ögon och se tre saker.

Hitta doptid online

Familjepussligt? Leta upp en doptid som funkar för alla, i lugn och ro!

Nu kan du söka bland lediga tider från slutet av augusti och framåt på församlingens webbsida, svenskakyrkan.se/jarfalla. Oftast finns det också lokal för dopkalas att låna (eller hyra för 1 200:- om dopkandidaten inte är skriven i Järfälla). Vill du hellre ha hjälp att boka är du alltid välkommen att höra av dig till oss.

Maila jarfalla.dop.vigsel@svenskakyrkan.se eller ring 08-580 218 04, mån-fre kl 9-12, mån-tor även 13-15.

FOTO: KRISTIN LIDELL IKON

Poddar på gång

Snart gör Järfälla församling premiär i poddosfären! I september startar två helt nya poddar om kvinnligt, mänskligt och gudomligt – och om teologi, kyrka och samhälle. Poddarna turas om med att släppa ett avsnitt i månaden – vilket innebär att du får ett nytt avsnitt från någon av dem varannan vecka. Håll utkik på Facebook, Instagram och på svenskakyrkan.se/jarfalla!

Vilka kvinnor!?

Anna Johansson Blomberg, Maria Bjerle och Jessica Holmgren är präster i Järfälla församling, och de är nyfikna på kvinnorna i Bibeln! Hur de levde, tänkte och kände, hur de beskrevs – och hur vi kan spegla oss i deras berättelser idag. Till sin hjälp har de en klok vaktmästare med sinne för teknik, diverse hemliga gäster, samt en kyrkoherde som alltid svarar i telefon när det verkligen kniper.

Samtal i sakristian

Om psalmernas tillkomst, om Gud, Mammon och marknadsföring – och om helt andra saker. I Samtal i sakristian pratar prästen Omar Ud-Din med inbjudna gäster om teologi och samhälle. Poddens allra första avsnitt gästas av psalmmakaren Per Harling, som också är präst, musiker och författare. Till det andra avsnittet har varumärkesstrategen Mats Georgson bjudits in till ett samtal om Gud och Mammon.

Final Call för resande optiker

Den resande optikern har gjort det igen. I ett tidigare nummer av Tusen möjligheter (nr 5 2020) skrev vi om Lars Salmonson, optiker i Jakobsbergs centrum.

PÅ SIN MOTORCYKEL HAR han under många år rest över större delen av världen (115 länder). 2020 kom boken *Travelling Man* – i konsten att resa. Nu har Lars just släppt uppföljaren, *Final Call* – resor innan sista resan.

– När jag skrivit den första boken kände jag mig inte riktigt färdig, säger Lars Salmonson. Då bestämde jag mig för att skriva *Final Call*.

– Det märkliga är att i höstas skrev jag avsnittet om Belarus, Georgien, Krim och Ukraina. Jag skriver att Putin är en oberäknelig politiker. Det är en tragisk timing att boken kommer nu. Jag har varit i många av de städer som nu är krigsskådeplatser.

FINAL CALL HANDLAR OCKSÅ om Colombia, kubanska revolutionen och innehåller tips för en resa till Havanna. Liksom i den första boken blandas här politik och historia med en rad underhållande anekdoter.

– Att resa är att lära. Jag har med mer av filosofiska och existentiella tankar i den nya boken. En tanke som jag lanserar är att världssamfundet borde adoptera Amazonas och betala Brasilien för att lämna regnskogen och befolkningen i fred.

Nu känner sig Lars klar med att skriva om sina resor. Däremot har han nya bokprojekt på gång, denna gång inom det skönlitterära området.

– Jag har skrivit 250 sidor på en roman som utspelar sig i Franska Guyana i början av 1970-talet. Huvudpersonen i boken reser från San Francisco till Rio.

ALLA DE PLATSER ROMANEN utspelar sig på har Lars själv besökt. Som av en händelse åker romanfiguren motorcykel stora delar av resan.

– Det är svårare att skriva en roman än en faktabok. Men jag har stor hjälp av känna till miljöerna där romanen utspelar sig.

Någon gång under hösten planerar Lars Salmonson att vara klar med sin skönlitterära debut.

PER AXEL NORDFELDT

FOTO: DAVID LAGERLÖF

Vinn boken

Var med i utlottningen av boken *Final Call*.

Maila till jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se
Skriv *Final Call* i ämnesraden

Sticktid?

Kanske hinner du ägna lite tid åt att sticka? Beställ hem mönster- och materialsats för Järfälla-mössan, eller ett par av församlingens egendesignade kyrkvantar! Designen är inspirerad av kyrkobyggnadernas interiörer, och följer traditionella nordiska sticktekniker.

Du beställer genom att maila jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se och swisha till numret nedan, så löser vi leveransen. Glöm inte att skriva vilket av de sex stickprojekten din beställning avser (se bilderna till höger).

Järfälla kyrkmössa

Pilgrimsvanten

Järfälla kyrkvante

Mariavanten

Viksjövanten

S:t Lukasvanten

Pris per påse med garn och mönster är 140 kr. Betala med Swish till 123 006 77 93. Märk "kyrkvanten".

JÄRFÄLLA FÖRSAMLING: Tusen möjligheter

FÖR BARN OCH FAMILJ

Öppna förskolan

En kravlös träffpunkt för barn 0–5 år och deras vuxna. Välkommen att fika, hänga, sjunga, pyssla – eller bara vara!

Maria kyrka, Vasavägen 25, Jakobsberg
Öppet onsdagar 14–16.30 och fredagar i jämna veckor kl 14.30–19:
Familjefredag. Lek, mys och pyssel. Korv med bröd kl 16.45.
Avslut med ljusständning och sång i kyrkan.

Viksjo kyrka, Agrarvägen 2, Viksjö
Öppet måndagar, onsdagar, torsdagar och fredagar kl 9–12.30.

Järfälla kyrka, Kyrkvägen 8, Barkarby
Öppet måndagar 9–12, torsdagar 13–16 (för barn 0–18 mån) och fredagar kl 9–12.

S:t Lukas kyrka, Svarvargränd 1, Kallhäll
Öppet onsdagar 9–12 och fredagar 10–12 – utomhus!

Följ Öppna förskolor i Järfälla församling på Facebook för senaste nytt!

Familjesöndag i Viksjö kyrka

Gudstjänst, pyssel, lunch och lek i Viksjö kyrka kl 10–14
Söndagarna 25/9 och 23/10.
Kl 10 Gudstjänst för små och stora
Kl 11.15–12.15 Lunch till självkostnadspris

Heroes!

Grupp för barn 6–8 år på tisdagar kl 16.15–17.45 i S:t Lukas kyrka
Pyssel, lek, musik, andakter... Och mellis, som vi bjuder på.
Info och anmälan: asa.diurlin@svenskakyrkan.se 08-580 219 07

Dansverkstan

Dansgrupper för barn med sikte på klassisk balett, på torsdagar i S:t Lukas kyrka i Kallhäll.
Kl 16.10 Förberedande balett för barn födda 2013–14
Kl 17.10 Förberedande balett (forts) för barn födda 2011–12
Kl 18 Klassisk balett för barn födda senast 2010.
Förkunskaper, anmälan? Kontakta asa.diurlin@svenskakyrkan.se 08-580 219 07

FÖRDJUPNING

Retreat

Söndag 25/9 och 23/10 kl 13–17 i S:t Lukas kyrka, Kallhäll.

Längtar du efter återhämtning och fördjupning? Vänta in dig själv under en stillsam söndag! Inledning med måltid 12.30, anmälan till marie.ulenius@svenskakyrkan.se 08-580 219 11

Sinnesromässa

Måndagar kl 17.30 Marie kyrka
Varje mässa har ett av de tolv stegen som utgångspunkt, och delande av egna erfarenheter utifrån veckans tema välkomnas.
Frågor? Hör av dig till anna.johanssonblomberg@svenskakyrkan.se 08-580 218 87

Fritt inre måleri

Onsdagar kl 12–15.30

Marie kyrka
Lek med färg och form, utan några krav! Måla under tystnad, avslut med samtal. Material finns. Ingen kostnad, ingen anmälan.

Bibelstudium Johannesevangeliet och Paulus

Torsdagar kl 17.30 Marie kyrka
Bibelstudiegrupp kring Johannesevangeliet och delar av Paulus undervisning med Mats von Rothstein, präst.
Anmälan till mats.vonrothstein@svenskakyrkan.se 08-580 219 15

Funkiskonfa

Funkiskonfa med samtal om livet, döden och schlager, på torsdagar kl 12.15. Frågor och anmälan: jens.alexandersson@svenskakyrkan.se 08-580 219 09

Samtalsgrupp – Våga vara med!

Drar du dig för att ta plats, tala inför andra och blir ibland tystare än du skulle vilja vara? Välkomna till samtalsgrupp jämna veckor kl 17.30–19 i Marie kyrka.
Anmälan och info anna.johanssonblomberg@svenskakyrkan.se 08-580 218 87

Katekumenat – Väg till tro

En kurs för nyfikna sökare. Samtalsträffar om tro, andlighet och livsfrågor varannan torsdag fr.om. 1/9 kl 17.30–19 i Marie kyrka.
Anmälan och info maria.bjerle@svenskakyrkan.se 08-580 219 05

PÅ FINSKA/SUOMEKSI

Finsk allsång / Yhteislaulu
Måndagar/maanantaisin kl 18–19.
Ingen föranmälan behövs.

Finsk mässa

Mässa på finska söndagarna 4/9 och 9/10 kl 15 i Marie kyrka.

Finsk seniorjympa/Seniorijumppa
Kl 10–12 på tisdagar i Marie kyrka. Start 6/9.

MUSIK

Alla kan sjunga-kören

Torsdagar kl 15.30–16.30 i Maria kyrka

Sjung för att det är kul! Inga förkunskaper, ingen föränmälan.

Kyrkokören Cantabile

Måndagar kl 19–21 i Maria kyrka
För dig som vill öva stämsång, och sjunga för publik ibland.
Kontakt: Nonna.Shilo-Svensson@svenskakyrkan.se 08-580 218 46

Lunchmusik online

Livemusik till lunch, varannan onsdag kl 12 på Facebook!
31/8: S:t Lukas kyrka
14/9: Maria kyrka
28/9: Viksjö kyrka
12/10: S:t Lukas kyrka
26/10: Maria kyrka

Klanger i hösten

Söndag 9/10 kl 15 i Viksjö kyrka

Musik av Bach, Haydn J. Lindberg m.fl, med Alexander Klimentov Löfstrand, oboe, Gaudetkvartetten, Åke Hedbom, kontrabas, och Johan Lindberg, klaver.

Lunchmusik

Torsdagar kl 12 i Maria kyrka

En lugn stund i kyrkan med levande piano- eller orgelmusik.

Järfälla Gospel

Tisdagar kl 19–21 i Viksjö kyrka

Hämta glädje och kraft i musiken! Inga förkunskaper behövs. Välkommen att höra av dig till monika.bjerkerot@svenskakyrkan.se

MÖTAS & UMGÅS

Café Maria

Vardagar (utom tisd) kl 10–11.45 och 12.15–15 i Maria kyrka.
Mysigt och hembakat fika hela dagen, lunch kl 12.15!

TRIVSELTRÄFF i Viksjö kyrka

Tisdagar kl 13–15
Välkommen till andakt, sittgympa och underhållning.
Kl 13 andakt i kyrkan.
Kl 13.15 sittgympa med Therese
Kl 13.30 program och kaffe i församlingssalen.

Torsdagsträff i Järfälla kyrkas församlingshem

Torsdagarna 29/9 och 27/10 kl 13
Andakt, fika (20:-) och underhållning, en torsdag i månaden kl 13–15 i Järfälla kyrkas församlingshem.
29/9: Åsa Diurlin berättar om dansens historia.

27/10:

Jazz med East Coast Ramblers

TRIVSELTRÄFF i S:t Lukas kyrka

Varannan torsdag kl 13–15
Inledning med andakt kl 13 och sittgympa kl 13.15, som du också kan delta i hemifrån via livestream på Facebook! Därefter program i kyrksalen, sedan serveras kaffe (20:-)

8/9: Svenska visor med Jörgen Näslund

22/9: Musikresan med Micke Kresser och Christoffer Hallgren.
6/10: Gamla skivbekanta – musiklyssning med Bo Larsson. I samarbete med Y's Men's Club
20/10: Evangelium för troll med Hans Qviström.
En monolog om hopp och ansvar i flyktingkrisens tid.

Torsdagsöppet

En torsdag i månaden kl 15–20 i S:t Lukas kyrka. 15/9 och 13/10. Mat, pyssel och samtal för alla åldrar!
Kontakt: jessica.holmgren@svenskakyrkan.se / 08-580 218 86

Öppet hus i Maria kyrka

En onsdag i månaden kl 12–14.30 i Maria kyrka: 31/8, 28/9, 26/10.
Välkommen att fika, prata, och träffa gamla och nya vänner!
Kl 12 Andakt i kyrksalen
Kl 12.30–14.30 Enkel lunch och gemenskap i församlingssalen med bingo eller underhållning

Fredagsandakt online

Välkommen till en stilla stund i Järfällas kyrkor, var du än är!
Varje fredag kl 13 på svenskakyrkan.se/jarfalla och youtube.com/jarfallaforsamling.

Herregud, äntligen torsdag!

Torsdagshäng i Maria kyrka!

12.15–14.15 Funkiskonfa
15.30 Alla kan sjunga-kören
16.30 Soppa i församlingssalen

17 Vardagsmässa i kyrksalen
17.30 Samtalsgrupper:
• Bibelstudium (varje vecka)

• Våga vara med (jämna veckor)
• Katekumenat:
väg till tro (udda veckor)

UNGA

Thank God it's Friday

Varannan fredag kl 19–22, S:t Lukas kyrka start 2/9

Var med på världens härligaste ungdomshäng! Välbesökt och med rum för alla. Vi börjar med att bjussa på käk, sedan blir det kyrkstund följt av häng, pingis, biljard, gameing, kiosk, lekar, spel, pyssel och bak!

Ungdoms-kick-off!

Lördag 10 september kl 11–15

Aktiviteter och spex för dig som går i 7an och uppåt. I Ångsjö eller S:t Lukas kyrka (väderberoende).
Anmälan jarfalla.ungdom@svenskakyrkan.se

Ledarutbildning

Är du klar med konfa-tiden och vill ha mer? Lär dig leda andra – och dig själv! Välkommen till en första träff **lördag 17 september kl 10–14.30**. Ungdomsledarutbildningen är på ett år med 8–10 träffar, ibland på en lördag med happening och häng, men oftast på vardagskvällar. Vi blandar äventyr med undervisning och mysiga andakter, och avslutar med ett härligt konfa-läger.
Nyfiken? Hör av dig till therese.thelander@svenskakyrkan.se

...hänt sen sist

FOTOGRAF: PETER KNUTSON

Tango i Viksjö kyrka

VIKSJÖ KYRKA VAR nästan fullsatt när det äntligen bjöds in till Tangomässa.

Så här tyckte kvällens gäst Arja Saijonmaa:

– Att sjunga tango i kyrkan kändes annorlunda, lite revolutionerande, fräscht och nyskapande. En mycket positiv upplevelse!

– Tangon tillhör det sverigefinska arvet. Det är trevligt med präster som känner sin församling och ger en plattform där de får blomma ut, fortsätter Arja.

Efter mässan bjöds det på viltskav med råstek potatis och karelsk pirog.

Sommarcafé i Maria kyrka

I SOMMAR HAR CAFÉ MARIA varit öppet med sommarcafé. Många har njutit av kaffe och gemenskap. Ibland med en smörgås, bulle, tårta eller tom en lite lättare lunch. Det har varit uppskattat av många daglediga som har kommit för en liten pratstund.

Konfaläger med sandstränder och gemenskap

GUDS KÄRLEK ÄR SOM STRANDEN och som gräset. Om stranden sedan är full av platta runda, stora, små, stenar i alla gråa färger det finns och om man måste gå försiktigt för att inte slå i tårna eller om gräset är så gult av torka är detta ändå Gotland. Konfaläger 2022.

34 nyfikna ungdomsfötter ska utforska ön och få uppleva lägerkänsla, gemenskap, sandstränder, undervisning och läran, -vissheten om att vara kristen idag.

Åtta ungdomsledare visar dem vägen. De är kristna förebilder med så mycket medkänsla och villighet att göra ett fantastiskt läger för dem.

DET ÄR NÅGOT SOM HÄNDER MED gemenskapen när man bor i ett hus värdigt att kallas villa villekulla. Eller att avsluta kvällarna i det fina kapellet intill. Att få paddla på surfbrädor, misslyckas och försöka igen. Att köpa alldeles för dyr glass som heter rauky road eller navigera på egna tonårsben inne i Visby. Att spontandansa i köket och dricka kvällste. Säg till ungdomar på sitt vänligaste men bestämda vis: Nu är det verkligen dags att sova! Somna och sedan vakna till ett förfärligt brandlarm. Ut! Allihopa! Ut

på gårdsplanen nu! Det brinner? Hinner vi tänka. Ungdomar i pyjamas sitter på gårdsplanen medan fyra vuxna människor är inne i huset och sniffar i alla rum, känner på all el. Det luktar gammalt hus. Minnen. Vi ringer till värden som låter meddela att nattfjärilar kan ha i gång larmet. Våra näsor och en fjärils upptåg skickar ungdomar tillbaka till sina sängar. Och vi med luktnäsor sitter uppe den natten. Det slår oss att det är ingen uppoffring. De vet säkert bara en bråkdel om all planering och tid som krävs för att få till ett bra läger. Vi kommer göra det igen, och igen. Ungdomarna får göra vad de vill med all kristendom de har fått uppleva. Men att få vara kyrka för dem är bland det finaste som finns!

VARJE ÅR HAR VI FÅTT FÖRTROENDET att ha hand om den enda nyckeln till kapellet. Och varje år har den försvunnit. För att sedan hittas i grevens tid! Vi har gett dem nyckeln till Gud. Den kan de tappa bort bäst de vill, men det fina är att den är aldrig längre bort än ditt eget hjärta.

THERESE THELANDER

Grattis till boken Hemliga rum

Gun-Britt Carlsson
Emma Lindqvist
Maria Bogren
Inger Nyman

Grattis till boken Mammorna

Annika Andersson
Gloria Duran
Björn Runberg
Thomas Lundvik

Psalm 71
Du följer oss dit ...

BILD: PIXABAY.COM

SLÄR CAM-PARE	BEHÖVER ALLT SOM LEVER	INTE NU SKÄDE-SPEL	JÄTTE-ÄRG
GÖR HELT OM MED NOJE			
TIDS-PERIOD			ADAMS OCH OLOFS-SON
ÄR BETSEL DEL AV	INDISKT BRÖD LÄGGA TILL		DEPARTE-MENT SES MED KORV
ESSEN-TIELL OLJE-LAND	FÄRGLÖS	NUMMER I MAT	HAR KANSKE PLÄGAD
			OTYDLIG
			LIVSLOTT
MITT-SKEPP		KLISTER-REMSA BESTEN	
SES MED RÖD OCH STÅL RÖRLIG		DEL AV SYSTEM	
	AVKAST-NING SLÄR IFRÅN SIG		
			IS-KRIS-TALLER
KROKO-DIL		TIDIG GUDS-TJÄNST	ÄR DET DÄLIGA AV
			KÄRLEKS-BEVIS KÄNNER SIG
HÄGNAR IN	CRUISE	PENGA-PERSON SES MED MARIA	
			URSÄK-TA? MATOS
			SAND-JÖRD RÖNTGEN
KAN DET NYA KÄNNAS			KAN MAN VÄL ALLTID
TÄR MAT-GLAD GÄRNA		TV-HASSE	NÄR GLÄS GÄR SÖNDER

täv-ling

Skicka in meningen i det färgade fältet på ett vykort till Tusen Möjligheter, Järfälla församling, Box 139, 177 52 Järfälla eller på e-post: jarfalla.tusenmojligheter@svenskakyrkan.se senast 1 oktober. Vinnaren presenteras i nästa nummer. Varmt lycka till!

Rätt svar i nummer 3
Värma din kind

Grattis Magnus Wretman, Anita Lysholm och Marianne Christiansson som får ett presentkort var.

Anmälan om inträde i Svenska kyrkan

Kryssa för lämpliga alternativ

- Jag vill bli medlem i Svenska kyrkan
- Jag är döpt i Svenska kyrkans ordning Jag är döpt i någon annan evangelisk-luthersk ordning
- Jag är inte döpt, men vill ha mer information om Svenska kyrkan
- Jag är konfirmerad i Svenska kyrkans ordning Jag är konfirmerad i annan kristen kyrkas ordning

Namn _____

Personnummer _____

Gatuadress _____

Postnr och ort _____

Ort och datum _____

Namnunderskrift _____

Lägg talongen i kuvert, frankera och adressera till Järfälla församling Box 139 177 23 Järfälla

Pecannötskaka med äpple

Denna goda kaka passar bra till efterrätt efter kräftkalaset.

Pecannötskaka med äpple

Själva kakan...

3,5 dl vetemjöl
125 gram smör
2 tsk socker
1 krm salt
1 tsk bakpulver
2 msk vatten

Blanda ihop alla ingredienser till en deg, tryck ut den i en form med löstagbara kanter. Nagga den i botten och ställ i frysen ca 10 min.

Förgrädda skalet i 175 grader i 10 min.

... och så pecanfyllning

200 gram pecannötter
125 gram smör
1 dl ljus sirap
1 dl strösocker
½ dl brun farin
1 krm salt
1 tsk vaniljsocker
1 msk vetemjöl
1 msk maizena
2 ägg

Hacka pecannötterna. Smält smöret i en

kastrull och tillsätt sirap, socker, farin, salt, mjöl och maizena. Koka upp och låt sjuda sakta i 5 min. Låt svalna till rumstemperatur. Vispa upp äggen lätt med en gaffel och tillsätt i fyllningen tillsammans med vaniljsocker och de hackade pecannötterna.

Skala 4 st äpplen och dela i klyftor.

Fördela äppelklyftorna i formen och håll över pecanfyllningen.

Grädda i mitten av ugnen i ca 40 minuter i 175 grader.

Låt svalna och njut tillsammans med grädde eller vaniljglass.

KRISTINA ERIKSSON
HUSMOR I MARIA KYRKA

Pris
80 kr

Beställ vårt goda Järfälla kyrkbröd!

Nu kan du köpa vårt goda kyrkbröd! Brödet avhämtas efter överenskommelse i Café Maria, Maria kyrka.

BESTÄLL DITT BRÖD, MAILA

jarfalla.cafemaria@svenskakyrkan.se

eller ring tel 08-580 218 22

Fri frisör

En dag i månaden kl 10-14 kommer en frisör från Salong Brunetten: Blondinen, Bandhagen, till oss och hjälper äldre och behövande med klippning och föning. Tyvärr har vi inte möjlighet att erbjuda hårtvätt, därför är det viktigt att du tvättat håret samma dag. Välkommen att bli fin i håret igen!

Ansökan och anmälan till

Anna Johansson Blomberg

Präst/ Arbetsledare i Maria kyrka

08-580 218 87.

Frisörens besöksdagar hittar du på svenskakyrkan.se/jarfalla/fri-frisor

